

NIEPRZYSTOJNY (199) *ai*

nieprzystojny (198), **nieprzystojen** (1) *Diar.*

W pisowni łącznej (169), w rozłącznej (30).

e oraz o jasne.

comp i sup (3 + 1) (nã)nieprzystojni(e)jszy (4).

*sg m N nieprzystojny (7). ◇ G nieprzystojn(e)go (2). ◇ A nieprzystojny (1). ◇ I nieprzystojnym (1). ◇ L nieprzystojnym (2). ◇ f N nieprzystojnã, (nã)nieprzystojniejszã (34). ◇ G nieprzystojnej (10); -ej (1), -(e)j (9). ◇ A nieprzystojną (15). ◇ I nieprzystojną (5). ◇ n N nieprzystojn(e) (9), nieprzystojno (1); ~ (attrib) -(e) (4); ~ (praed) -(e) (4) *LibLeg, ModrzBaz, SkarŻyw, CzechEp, -o (1) Diar.* ◇ G nieprzystojn(e)go, nieprzystojniejsz(e)go (28). ◇ D nieprzystojn(e)mu (2). ◇ A nieprzystojn(e) (7). ◇ I nieprzystojnym (5). ◇ L nieprzystojnym (3). ◇ V nieprzystojné (1). ◇ *pl N subst* nieprzystojn(e) (13). ◇ G nieprzystojnych (20). ◇ A *subst* nieprzystojné (20); -é (3), -(e) (17). ◇ *I f* nieprzystojnémi (6), nieprzystojnymi (4); -émi *GórnDworz, RejZwierc, ModrzBaz (2), SarnStat; -ymi KarnNap, NiemObr, Phil; -émi: -ymi BibRadz (1:1); ~ -émi (1), -(e)mi (5). n* nieprzystojnymi (1). ◇ L nieprzystojnych (2).*

Sł stp brak, Cn notuje, Linde XVII w. s.v. przystojny.

1. *Niewłaściwy, niesłuszny, nie taki jak należy pod względem obyczajowym lub moralnym; indecens Mącz, Calep, Cn; indignus Modrz, Cn; importunus, ineptus, minimus Modrz; iniustus PolAnt; illicitus Calep; malus JanStat; dedecorus, incongruens, inconueniens, indecorus, irreligiosus Cn (175) : KromRozm II f4v; RejZwierz 27v; BibRadz II 90c marg; Mącz 79c; obłapi pocźciwą białągłową ten/ kto ma łam żonę/ nie broni mu łie/ iż wie/ że thákowy nicz nieprzyłtoinego nie myłli GórnDworz Mm3, V8, Ee3, Gg6, Hh8v, L14, Mm2v; ielłżem ia łobie głupie połtąpiłã/ Tedy iáko łtárego twoiá tho rzecz byłã/ Przełtrzedz mię y nápomnieć [...] A zgromić nie przyłtoyne w tym połłtępkı moie. *HistLan* D2; ielłby łie czego nieprzyłtoynego dopułłcił/ gdy łáiánia y karánia potrzebã/ łeby [rodzice] dziełciom dla piełłzczoty nie nieprzepułłczáli. *KuczłKat* 310; *CzechRozm* 131, 191v; iákobyłłcie niezelłzyli tego Sákrámentu S. áłbo niedbálłtwem łwoim/ áłbo łprofnym á bydlęcym żyłciem/ áłbo zbytłnim o źiemłkich rzeczach łtárániem/ áłbo łłżby Bołzey zániedbániem/ áłbo inłżymi nieprzyłtoyonymi łpráwámi *KarnNap* F4v; Bo z zániedbániá łkromnełgo chodu/ á z nieprzyłtoynych łkokow y połłtawek/ iákie połłpolicie w tańcách czyniã/ pochodłzi y moc bierze niewłtydłiwołł *ModrzBaz* 36; Bo á co ielłł nieprzyłtoynełłżego [*Quid enim minus decet*]/ iáko chłcieć rzáđzić one/ ktorzi łię o to nieprołłżã? *ModrzBaz* 107, 6, 12, 27, 39v, 43v, 45, 56; Przetolłz bráčia náłłzy [...] dołłrze łię nieprzyłtoynełłmu żáđániu łprzełłwili *SkarłJedn* 184, 183, 218; y przetolłz byłli náđzy/ ánie łię niewłtydzili/ bo nic nieprzyłtoynełł y przełłw łoley rozumney żáđáć łiáło nie mogłł. *SkarłŻyw* 260, 241, 321, 373, 459, 517; *CzechEp* 6 [2 r.], 9, 54, 163, 164; *NiemObr* 5, 17 [2 r.]; *Reszłoz* 119, 140; Iż opillłtwo ielłł mátkã włłzelkich niecnot/ máteryã grzechow/ korzeniem nieprzyłtoynych wczłynkow/ pocłżátkiem wyłłłtkow. *WerłGołłc* 254; *PapłUp* G4 [2 r.]; *Illicitus* – Zakazany, nieprzilłtoyne. *Calep* [504]b; *GostłGospłSieb* +2v; *Phil* P2; *KochłCn* B3v; *LatłHar* 23, 25, 113, 115, 210, 269; *KłonłKr* B2; *PowodłPr* 42; *SkarłKaz* 456a; *VotłSzl* C2; Kłłżeczłkã tá [...] zámlyka w łobie wiele nieprzyłtoynych łpołłobow nábywániá mizerney máięłłnołłci *KłonłWor ded* **2, 58.*

nieprzystojny u kogo (1): á czemuż to v Bogá fámego nie iest rzecz nie przyftoy na nazywac tym swoim imieniem Elohim Bogi fałszywe *CzechRozm* 51v.

nieprzystojny komu, czemu (22): *Diar* 26; *OrzRozm* K, Kv; Kołtek granie/ albo chciwość ma włobie nazbyt popedliwą/ albo nieprzyftoy na mężczyźnie miękość. *KwiatKsiąż* P3v; *GórnDworz* K6v, V; *RejZwierc* 17, 38v, 91v; *CzechRozm* 220, 227v, 243; Iedzenia y picia zbytne żarcie/ nieprzyftoyne iest człowiekowi *ModrzBaz* 51v, 8, 37v, 60; bo ácz nieprzyftoy na [!] rzecz/ niewieście zwierzchność iaką mieć nád mężami *SkarŻyw* 559, 114; *CzechEp* 212; *ZawJeft* 42; *KochPij* C; *WujNT Luc* 13/33.

N sg f w funkcji orzecznika: »nieprzystojna« (1): potrzebá mi [...] iść w drogę: bo nie przyftoy na [non capit] prorokowi indzie zginac okrom w Ieruzalem. *WujNT Luc* 13/33.

W polaczeniach szeregowych (7): *RejZwierc* 17; Przeto iest szkodliwa/ zła/ niezbożna/ sprofna/ y nieprzyftoy na ta wálzá dumá/ o przytomności cielefney Chriřtuřa przy wieczery iego *CzechRozm* 265v; iako go pędzi ku czynieniu y podeymowaniu wiela rzeczy nikczemnych sprofnych y nieprzyftoynych [*multa, inepta, sordida, servilia*]/ áby wždy kiedy dořzedł tego czego żada. *ModrzBaz* 74v; *CzechEp* 228; gdziekolwiek z opilřthwá rzeczy řzkárade/ nieprzyftoyne/ Pána Bogá obrażaiące [człowiek] przed řię bierze. *Phil* L4; *SarnStat* 1159; *PowodPr* 39.

W przeciwstawieniach: »potrzebny (2), przystojny ... nieprzystojny« (3): Abowiem to nadobny ráchnnk/ kto idac ná pokoiciek řwoy řam s řobą poczet vczyni co dnia tego przyftoynego á czo nieprzyftoynego vczynił. *RejZwierc* 81; przebierac ořobami wedle cnoty/ potrzebna rzecz iest [...] ále pożytek/ ktoryby z kogo odnieř mogł/ przekładac nád cnotę/ iest rzecz zgoła nieprzyftoy na. *ModrzBaz* 20, 19.

W charakterystycznych polaczeniach: *nieprzystojna(-y, -e) chęć* (2), *domaganie, duma, gorliwość, instygowanie, myśl(enie)* (3), *obyczaj, pokuta, postawki, postępek* (2), *pożadliwość, skoki, sposob, sprawa* (9), *szacowanie, szafowanie, uczynek, używanie, wysługa, żądanie, żądza, żywot*.

Wyrażenia »nieprzystojna(-y) chytróć, fortył« [*szyk 1:1*] (1:1): ále niechczę [...] žeby [*dworzanin*] ine řprawy potrzebnieyřze dla karth mimo řię puřczá: ábo iřby thełko grał/ dla wygránia/ vzywaiac forthyłow nieprzyftoynych. *GórnDworz* M4; ABy takowi Kortyzani [...] ná Dworze Rzymřkim takowemi nieprzyftoyne mi chytróćiami řie nie ćwicyli *SarnStat* 176.

»gniew nieprzystojny« (2): žeby řię [...] nie z miłóći y życzliwoći powinney chriřtyřńřkiey/ ále z gniewu nieprzyftoynego/ á pomřty prágnaćego/ obchodźic y řprawowac miał [...] tedyby^m koniecznie řam przeciw řobie muřiał dekret ducha řożego ferowac *CzechEp* 7, 8.

»nieprzystojna miłóć« (3): co řię dobrego od Bogá řamego z dobrá náturá wřeie [!]/ rodzice řwoim niedbáłřtwem/ piełczotá/ y nieprzyftoy na miłóćiá/ wykopywaiá y gubiá. *SkarŻyw* 136; *LatHar* 226, 603.

»nieprzystojne morderřtwo« (2): Potym gdy řię Krol z Cylicyiey wroćił/ tedy Iudowie [...] řkárzyli przed nim o nieprzyftoyne morderřtwo nád Oniařem [*sine causa Onias interfectus fuerit*]. *BudBib* 2.Mach 4/36, 2.Mach 4/35.

»nieprzystojna mowa, řłowa nieprzystojne« = *vesanae voces* *Modrz* (3:1): *ModrzBaz* 20; X.K. omawiał řię P. Chyckiemu/ iř z Miniřtrem nářzym rozmowy mieć niechćiał/ iako z człowiekiem v

niego podeyżrzanym/ ktorego łzczypał/ y łłowy nieprzyłtoynymi łzył *NiemObr* 23, 68; *GórnTroas* 10.

»nieprzystojna niepobożność« (1): iákoby łię ty kołá gdzie dáleko w gęłty łás nieprzyłtoyney niepobożności nie zábiegály. *CzechEp* 4.

»pochlebstwo nieprzystojne« (1): Winłzowałbych tryumphow przyłżłych wirłzem hoynym iáko pochlełłtwem drudzy zwykli nieprzyłtoynym. *StryjWjaz* C4.

»nieprzystojna rozkosz« = *vitiorum illecebra* *Modrz* [szyk 3:1] (4): Świątobliwość żywotá którą łwiećić mieli/ Zgáłłá prołto w Duchownych/ bo łye wdác woleli/ W rołkofzy nieprzyłtoyné y próżné biéłłsiády *KochZg* A3; *GórnDworz* Hh3; *ModrzBaz* 12; *SkarKaz*)(3v.

»rzecz (jest) nieprzystojna« = *absurditas, indignum, probrosum, res indigna* *Modrz* [szyk 39:12] (51): abi na pothim thakye rzeczi nyepzilthoyne na granyczi łłye nyedzjali. *LibLeg* 11/134v; *GliczKsiąż* 12; NApilano thámże o Duchownych iáko łye máią záchowác [...] do kárczmy niechodźić/ s cudzymi żonámi niemięłżkác/ gry niepátrżác [...] y innych rzeczi nie przyłtoynych łye wiárowác *GroicPorz* h2; *Leop* Nn5; *BibRadz* I 273v; á łłáchćicewi nie przyłthoyne rzecz łie widzi/ nie przyłć/ ácz nic/ ku temu krefu/ ku kthoremu przyłzedł iego przodek. *GórnDworz* Dv, K6v, Kk3v; *RejPos* 166v, 168; *BiałKat* 229; bo łie to niegodzi y rzecz ielł bárzo nieprzyłtoyna/ łłowy Páná Chriłtułowymi gárdzić *KuczKat* 300; *RejZwierc* 17 [2 r.], 38v; też y to łłobie máią zá grzech y zá rzecz nieprzyłtoyná/ áby łprawiedliwym łádem złoczyńcá od vrzędu miał być zábijan *WujJudConf* 214v; *MycPrz* II Bv; Abowiem gdzieby to mieli zá rzecz łprołną y nieprzyłtoyná co mowi [Bóg] wobec do włżego domu Dawidowego *CzechRozm* 132, 14, 17v, 18, 51v, 195v (9); Ták wiele ielł rzeczi nieprzyłtoynych w tey nierownośći karánia/ iż dżiwna rzecz iáko ktory człowiek mogł o niey y pomysłić *ModrzBaz* 28, 17v, 19, 20, 34v, 74v (9); rzeczi łię nieprzyłtoyney domagałz/ á próżno tego prágnielz/ czegoć nigdy nie dozwołá *SkarJedn* 185; *SkarŻyw* 91, 187, 213, 363, 559; *NiemObr* 47; *ReszPrz* 86; *BielSjem* 11; *Phil* 4; *KochPij* C; *OrzJan* 130; *LatHar* 114; *KlonKr* C2; *PowodPr* 37; chcełz abym łi Dał siołtrę łwá w małżełłtwo. Wefela niełpráwiłzy, nie dawłzy wypráwy Słufzney; nie odliczyłzy nákoniec połágu. Nieprzyłtoyna to ielł rzecz. *CiekPotr* 54.

»nieprzystojna wolność« (1): O nędzny łtanie Rzeczypołpolitey náłzey/ w ktorey y łi co wczynili krzywdę/ y łi co iá odniełli [...] też iednáką niekárność odnołzá/ ábo w nádzieię łprołnego pożyłku/ ábo dla tey bárzo nieprzyłtoyney wolności [*libertatis istius importunissimae*] *ModrzBaz* 85.

Szeregi: »dziwny a nieprzystojny« (2): ktemu iż ludzie/ nieprawdą/ pochlełłtwem/ y dziwnemi/ á nieprzyłtoinemi drogámi łtáráią łie o to/ áby do nich w łáłkę przyłżli *GórnDworz* Ee7, Hh3.

»głupi i nieprzystojny« (1): Aták Ezáiałzowe Proroctwo Almie y Emánuelu łynu iey nie łłuży Máryey y Iezułowi/ bárzoby głupia/ y nieprzyłtoyna byłá Diálektyká *CzechRozm* 140v.

»gruby a nieprzystojny« (1): Krotkieł łłowá wymowił/ áleł w nich dwie rzeczi bárzo grube/ á wiernym chwalcom Bożym nie przyłtoyne połóżył: ktorych mię y łtrách łłuchác. *CzechRozm* 220. [Ponadto w połáczeniu szeregowym 1 r.]

»nieprzystojny a mierziony« (1): że iednemu dobrze/ á drugiemu źle życzy: nád co niemáłz nic nie przyłtoyniełze⁸⁰ á mierźieńłżego w łędżim [*qua quidem re nihil est detestabilius in iudice*]. *ModrzBaz* 87v.

»niepocziwy a nieprzystojny« (1): Abowiemci nam nigdy z dobrimi á s poczcíwemi rzeczami żadney burdy nie potrzebá/ iedno z niepoczcíwemi á z nieprzyſtoynemi *RejZwierc* 17.

»niepodobny i nieprzystojny« (1): Bo y Chriſtiáninowi wiernemu / y Zydowinowi zakonu ſie trzymájacemu/ niepodobna y nieprzyſtozna [!]. Zeby ſię Anioł miał ſtáwáć Bogiem. *CzechEp* 212.

»niepotrzebny (a. ani mniej potrzebny) i nieprzystojny« (2): *LibLeg* 11/171; ani ſię gadkami mniej potrzebnymi y nieprzyſtoynymi parali/ z ktorých nic inego nie roſcie/ iedno roznice/ zwády/ nieſnałki *BibRadz* *4.

»nieprzystojny i (albo) nieſłuſzny« [szyk 2:1] (3): *CzechRozm* 14; w ktorým liſcie napomina kſiężá/ żeby Papieżá ſwego od nieſłuſznych y nieprzyſtoynych obyczáiw y poſtępkow odwodzili. *CzechEp* 401; *ReszPrz* 86.

»nieprzystojny a niesprawiedliwy« (1): A dla tegoſz nie tylko Iudowie/ ále teſz wiele ludzi z narodow poſtronnych/ nie przyſtoyne á nieſpráwiedliwe morderſtwo mężá [*ob viri iniuſtam necem*] onego z ciężkoſcią á niewdzięcznie przyimowali. *BudBib* 2.*Mach* 4/35.

»nieprzystojny i niezbożny« (1): przyznać teſz błąd ich [*nowoewangelików*]/ y konfederacją wtwierdzić/ rzecz ieſt nieprzyſtoyna y niezbożna *PowodPr* 37. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.*]

»nieznośny i nieprzystojny« (1): Choćiaż tá rzecz bárzo ſie zda trudna ciáłu/ á nie znoſna/ y nieprzyſtoyna/ rozumowi y roſładkowi náſzemu. *CzechRozm* 227v.

»sprośny a (i) nieprzystojny« = *absurdus et indignus* *Modrz* (4): iż niektore z nich [*wywodów*] nie tylko iż ſá nie waſne/ ále teſz ſproſne y nieprzyſtoyne: że ſie niektorzy między nimi bácznieyſzy/ zá nie wſtydáiá *CzechRozm* 13, 132; *ModrzBaz* 81; Iz piiánſtwo ieſt rzecz ſproſna, á nieprzyſtoyna człowiekowi. *KochPij* C. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 1 r.*]

»szkarady, nieprzystojny« (2): Tákowey ſzkárádey nieprzyſtoyney mowy/ kto z wiernych/ y pobożnych bez záłoſci ſlucháć moſze. *NiemObr* 68; *Calep* 525a. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»szkodliwy a (i) nieprzystojny« [szyk 2:1] (3): *GliczKſiąż* 12; *RejZwierc* 38v; ktorých ſercá omylnem mnímániem nápoione/ láčno ſię do rzeczy nieprzyſtoynych á ſzkodliwych nákloniá [*in probroſa facile debeantur*] *ModrzBaz* 17v. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»uszczypliwy a nieprzystojny« (1): áby tákowych mow wſzczypliwych á nieprzyſtoynych [*eiusmodi vesanas voces*] przed ſobá hárdzie wſpominać/ á między ludem roſſiewać niedopuſzczał/ przeto iż ſá nikczemne *ModrzBaz* 20.

»zły (a. złoſciwy) i (a) nieprzystojny« [szyk 8:2] (10): *KrowObr* 236; *BibRadz* *5; Trzecie/ iżby káždy zrozumiawſzy oſwiecenie ſwiátłoſci oney/ ſtrzegł ſie káżdey zły á nieprzyſtoyney ſpráwy ſwoiey *RejPos* 337; *CzechRozm* 243, 249v; *CzechEp* 27, 151, 160; *PaprUp* Hv; *OrzJan* 26. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

W przen (2) : á wziáwſzy przed ſię boiaźń Bożá/ wciec ſie do rozumu/ á pomyſlić ſobie/ iż wſpaniému rozumowi nie przyſtoi áby go ledá wiátr/ á zwáſzczá nieprzyſtoyny/ od cnotliwey powinnoſci iego wnoſić miał. *RejZwierc* 79v; *CzahTr* Lv.

2. *Niepodobny, niestosowny, nieodpowiedni; alienus Modrz, JanStat; indignus, parum aptus Modrz; non pertinms JanStat (24)* : Ale to potym/ do iego pińania/ iáko iednę łátę nieprzyłtoyną/ przyłtawiono. *CzechRozm 125v.*

*nieprzystojny komu, czemu (19): KromRozm III D; Niczego w támtym Procešie nienaydziełz/ nieprzyłtoynego Sądowi Biłkupiemu OrzRozm I; GórnDworz K; RejZwierc 4v, 146; A czemułzby niewinne/ o ktorých żadney wátpliwošći niemálz/ miály być Almámi zwáne łowem im nieprzyłtoynym CzechRozm 130, 17v, 146v, 216v marg, **4v; ModrzBaz 20v, 42; CzechEp 214 [2 r.]; LatHar 154; iż opušciwłzy mieyłcá zwyklé ná Stárołtwie/ [...] drugdy ná mieyłcách wrzędowi ich nieprzyłtoynych Trybunał łądów łwych łtánowiá [in locis ab officio ipsorum alienis constituunt; nie przynależących JanStat 431]. SarnStat 528, 240; SkarKaz 456b; KlonWor 44.*

W przeciwstawieniach: »przystojny ... nieprzystojny«: ábyš tho moğł włzytko rozwaźnie rozeznác/ co iełt przyłtoynego á czo iełth nieprzyłthoynego łzedziwošći twoiey *RejZwierc 146; CzechRozm 216v.*

Zwrot: »wkładać [na kogo] nieprzystojne winy« = *obwiniać kogoš niesłusznie (1):* Zeby więc żaden nie miał po łmierci przyczyny/ Nárzekać nań [na zmarłego] wkładájąc nie przyłtoyne winy. *HistLan Ev.*

Wyrażenia: »namniej nieprzystojny« (2): *CzechRozm 17v;* záłfte ábo im niespráwiedliwošć ma być przyczýtána/ iż rzecz od przezwiłká oderwáli: ábo przodkom náłzym głupłtwo/ iż rzeczám przezwiłká namniej nieprzyłtoyne dáli [qui rebus nomina parum apti imposuerint]. *ModrzBaz 133v.*

»do podobieństwa nigdy nieprzystojny« (1): którę [polskie rzeki]/ by nam wyliczáć przyłzłó/ przydawłzy do tego Ieźiorá y rzęczki/ ná ktorých łtávów iełt ták wielé/ rzecz do podobieńłtwá nigdy nieprzyłtoyna bęđzie. *Oczko 7v.*

Szeregi: »gruby i nieprzystojny« (1): która mowá ich gdyby byłá prawdziwa/ ábo gdyby włáfnie od nich byłá opifána/ miáláby w łobie grubá y piłmu ś. nieprzyłtoyná niezgodę. *CzechRozm 146v.*

»niepodobny albo nieprzystojny« (1): Boć to nie iełt rzecz niepodobna twoiey włzechmocnošći: álbo nieprzyłtoyna twey łpráwiedliwošći: ábo niezwykła twoiey łáłkáwošći. *LatHar 154.*

»niesłuszny albo nieprzystojny« (1): gdzyeby go álbo ony biegi niebieskie/ álbo ono iego záwiłkáne przyrodzenie do częgo ciągnęłto niełłuznego álbo nieprzyłtoynego człowięczeńłtwu iego. *RejZwierc 4v.*

Synonimy: 1. *bezboźny, bezecny, głupi, gruby, niegodny, niepoczciwy, niepodobny, niesłuszny, niespráwiedliwy, niewyczosany, niezboźny, nieznošny, nikczemny, sprošny, szkarady;* 2. *gruby, niepodobny, niepodroźny, niesłuszny.*

Cf NIEPRZYSTAŁY, PRZYSTOJNY